

NYÁRI NAP.

A MÉLY PINCE című tabáni bormérésnek egyidőben három húséges embere volt: a vén harangozó, a kicsi, kövér cigány és az utolsó görög, aki a Görög-utcában lakott. A bormérésben mind a háromnak volt valami dolga, aminek egyik nagyobb fontosságot tulajdonított, mint a másik, mintha összedőlt volna a Tabán idő előtt, ha beleszóltak volna egymás féltékenyen őrzött munkájába.

A vén harangozó minden nap, miután hajnali munkáját Szent Katalin templomtornyában elvégezte (télen öt, nyáron négy óraker), megindult a Fehérsas-utcán keresztül a Mély Pince felé. Olyan lassan és komolyan csoszogott, mintha a halál elejébe menne, pedig mehetett volna gyorsabban is, mert mérföldjáró csizmák voltak a lábán. A kőkockás, meredek utcácskában úgy bontakozott ki az alakja, mint valami fáradt vándorapostolé, szakadozott, foszlányos günyájában, amelynek valamikor hatalmasabb termetű gazdája lehetett; úgy nézett ki, mintha sasokkal viaskodott volna és félig már lehúzták róla a ruhát. A vén harangozó kalap nélkül járt, mint ahogy az egyházi művészek a szent férfiakat ábrázolják és hosszú fehér haja, bajusza és szakálla az aggastyánoknak kijáró tiszteletet szerezte meg. Különben a vén harangozónak a Pincében amolyan mellékes hivatala is volt az, hogy hajnali harangszó után megjelenjen, mert ha felkelt a gazda és kinyitotta az éjtszakára gondosan elreteszelt ajtót, akkor szó nélkül és nagy buzgalommal ragadta meg az ajtó sarkánál szomorkodó vesszőseprőt, amellyel néhányat kanyarított az ivóban és a ház előtt. E munkájáért félmesszely bort kapott, amihez ökelme még hozzákért néhány félmesszellyel, hogy déli harangszóig szép lassacskán elmúljen az idő. Ha a vén harangozó nem ivott bort, akkor sohasem sietett a kegyetlen óramutató, mintha megállott volna a toronyóra, amelyet pedig pontosan felhúzott minden hetedik napon; a nagy másusra vadgalamb szállott és megállította a futó időt, mint a bibliában Józsué a napot. Kellett a bor, akkor jól járt a toronyóra, a vadgalambok a rác templomra szállottak, a vén harangozót elkerülte a varázslat, szépen és jól telt egyik óra a másik után, úgyhogy vidám léptekkel indult délben a templom felé és fiatalos erővel szólaltatta meg a nagy harangot.

A Pince másik húséges óra a kicsi, kövér cigány volt, aki az Iv-utcában lakott és sokszor kelt fel mérges arccal, mint az őszi nap, mert szegény feje nem emlékezett, hogy nótafáját melyik bormérésben hagyta, vagy tán zálogba csapta a Szarvasban, ahol éjfélkor egy nyugalmazott és még mindig szigorú koronaőrrel pikézett. A kicsi, kövér cigány, aki valamikor primás volt, uralkodóknak húzta és hercegnők szemébe nézett, amikor tizenyolc zenész játszott a bandájában, most egyedül járkált és örvendett, ha a bormérésekben akadt valaki, akinek egy-két régi dalt muzsikálhatott. Az ujjain megszámlolhatta azokat, akik szerették, akikkel együtt mulatozhatott. Legtöbbször hiába hajlongott a jókedvű asztaltársaságoknál, hiába mondta, hogy ez a dal a Királyné nótája, a másik pedig, amelyiket Ottó

főherceg Sopronban annyiszor huzatott, a Palatinus-huszárok verbunkos régi indulója, — csak intettek, hogy tovább mehet szerencsét próbálni. Mégis, ha kapott valamicskét, a megszolgált pénzért azonnal valami harapnivalót vásárolt, mert örökösen éhséget érzett, mindig ennie kellett, különben szédült, a vonó lesiklott a húrokról, nótafája kicsúszott az álla alól s nagy szemével hiába nézett széjjel, nem látott semmit sem. Álmozzással küszködött és sokszor utolsó erőfeszítéssel pengetve folytatta a dalt az ölébe ejtett hegedűn . . . A nagy urak cigányából lett vándorhegedűs is szívesen sepergetett a Pincében, ha valami ételmaradékot kapott.

A hegedűszo nem sokat hozott gazdájának ebben a városrészben, mert itt inkább a tambura vagy a harmonika ringatta el a lelkeket. A tamburába bolondultak. De sok kedvelője volt a harmonikásnak is. Az utolsó görög, aki a Görög-utcában lakott és szőnyegszövő mesterségét abbahagyva abból élt, amit harmonikájával keresett, Calligaris Miltiades volt. Ábrándosan és szorgalmasan harmonikázott, csak egyetlen hibája volt, az, hogy mindig saját szerzeményét adta elő, mint valami nagy művész. A harmonikás mindig iddógált, a bort mindig dícsérte, amire a bormérő meglegedetten bólintott. Mindig szokott helyére ült és akkor is ivott, ha vendég nem akadt és akkor is harmonikázott, ha nem volt pénzre kilátás. «Művésznek születni kell és én művész vagyok» — ismételte naponként a harmonikás a bormérőnek, aki ezúttal helyeselve bólintott. A harmonikás életében csak annyi változás volt, hogy nappal az ablak felé tartotta a borospoharat, mosolygó arccal szemlélve a bor vidító színét, este pedig a lámpafényhez nyujtotta, s mintha valami varázsszavakat dünnyögött volna, mielőtt egyetlen hajtással útjára bocsátotta az italt.

Déli harangszó előtt nehezen telt az idő. Ha jöttek is régi jó ismerős vendégek, azok először szundikáltak egyet, mert elfelejtettek aludni az éjtszaka s csak azután nyúltak a szomjúságoltó tele borospohár után. Rendszerint konflissal érkeztek és ha a bormérő hamarosan észrevette, hogy vendégei bóbiskolva ülnek a kocsiban, a konyhába menekült, mert előre tudta, hogy neki kell kifizetni a konfliskocsist. Egyik vidám társaság, amely a Pincét egy héten ha nem is hétszer, de ötször legalább felkereste, mindig gyalogosan érkezett, ha bőségesen volt mulatozni való pénze, de ha kocsin hajtattak a bormérés elé, akkor a gazda legnagyobb krétáját vehette elő, mert azon a napon, sokszor még a másodikon sem fizettek. Különös szokásuk volt, hogy az első nap máshol mulattak, rendszerint Pesten a Belvárosban, a Zenélőórában, a Ferencvárosban a Régi arabs szürkében, a Józsefvárosban a Hullamosóban (azért nevezték Hullamosónak, mert a Rókusból odajártak az ápolók), a Terézvárosban a Hüllő-csárdában, amelyet ugyancsak ez a vidám társaság keresztelt el Hüllőnek és így is ismerte mindenki, aki odajárt. A Viziváros is nagy állomás volt. A Budai Kék Flaskó sohasem lett volna olyan híres vendégfogadó, ha gazdája nem tette volna híressé. A bormérő, aki olyan gyorsan kitalálta a letelepedett vendég gondolatát, nemcsak boraival foglalkozott, hanem versírással, festéssel, szobrászattal és zenével is. Hiába mondták, hogy elegendő lesz, ha a művészetnek csak egyik ágát tökéletesíti, legyen költő vagy festő, szobrász, muzsikos, de ne mind a négy egyszerre, a derék bormérőt azonban nem tántoríthatta el senkise. Egy azonban bizonyos: mégis csak bormérő tevékenysége volt a legrokonszenvesebb, mert aligha fordult volna meg nála annyi művészember, ha nem lett volna tele pincéje mindenféle jó borral.

A Mély Pincébe járt néhanapján egy öreg uracska is, akinek csupa szertartás volt minden mozdulata, ruhája gondozott, szakállát Müllernél nyíratta, mert ez a fodrász hétköznap is Ferenc József-kabátban fogadta vendégeit és a Tabáni Dalkörben a baritont tartotta. Ez az öreg uracska mindig beszélgetett valakivel, egyszer azonban kénytelen volt asztalomhoz ülni, mert a kicsi, kövér cigány szundikált, a harmonikás pedig félmesszely borához intézte hangtalan mondanivalóit. Az asztalnál úgy foglalt helyet, hogy az ajtót láthassa, mintha ellenőrizné azokat, akik bejönnek a bormérésbe. A széket megigazította mielőtt leült és első dolga volt, hogy az asztallapját jól szemügyre vegye, vajjon vízszintes-e vagy pótolni kell az egyik asztallábat a konyhából behozott deszkadarabbal? Végre az asztalt is rendben találta s akkor engem nézett végig. Közben kis pohárba öntött az eléje tett borból, megízlette és olyan arcot vágott, mint az a tanár, akinek a diák most az egyszer jól felelt. Hirtelenében nem tudtam, hogy ez a meglegedés a borocskának szól-e vagy nekem és én is félszemmél odapillantottam.

— Rózsanyílás ideje van, uram — kezdett beszélgetni és legalább negyedóráig tartott előadása, amely a rózsákról szólt. A hegytetők vad-rózsájától a virágházak leggyönyörűbb rózsájáig hosszú az út, de az öreg uracska választékos szavakkal megismertetett a rózsák életével. (Bizonyosan természetrajztanár, aki rajong a virágokért, gondoltam.) Az öreg uracska szünetet tartott, hogy egy pohár borral megjutalmazhassa szép előadásáért magamagát. — A királyné szobájában mindig sárga rózsza volt, — folytatta beszédét az öreg uracska — az előkelő körök virága a rózsza — állapította meg és elbeszélte, hogy a főhercegnők milyen színű rózsát kedvelnek, milyen színű rózsza szükséges délben és milyen este, milyen színű virág kell, amikor kilovagolnak s amikor színházba mennek. (Talán udvari kertész ez a tudós férfiú?) — Valahol olvastam, hogy a navarrai hercegnő virága a levendula — folytatta az öreg uracska — és sokat foglalkoztatott ez a híradás, mert még nem hallottam, hogy a levendula az udvari körökbe jutott. A levendula, szerintem, özvegyasszonyok virága. Az egyszerűséget akarják jelezni e virággal és titokban férjhezmenni készülődnek, ami ha sikerül, a virág is megváltozik, mint ők. A Tabánt azért szeretem, mert akármelyik udvarra pillantok be, okvetlen látok rózsafát.

A rózsák barátja ábrándosan tekintett szét a csendes bormérésben, mintha azokat keresné, akikhez szavait intézte. Sem a cigánynak, sem a harmonikásnak még nem érkezett el az ideje, a harangozó az imént húzta a delet. A pohár gyorsan teljesítette feladatát és pecsétgyűrűjével hármat koppantott az üres üveg oldalán, hogy a bormérő ebédutáni álmát megzavarja.

— A Tabán most is olyan, mint ifjúkoromban, — beszélt tovább az öreg uracska — legfeljebb az emberek változtak meg. Jól emlékszem, amikor Hofbauernál az ifjú Stróbl Alajos ült, aki akkor tért haza Bécsből, megmintázván Albrecht főherceget és érdekes élményeit Thoma Szilárdnak beszélte el, aki a Hon-ba cikket írt a nagy művészről. A Kereszt-utcában a híres bormérő Preislernél Hegedüs orvos úr, akit később képviselőnek választottak az első kerületben, Gara József hírlapíróval alkotta meg véleményét Kossuth Ferencről. Majd az őszerejű művész, Fadrusz János volt a legismertebb ember a Tabánban, mert az a hír járta róla, hogy a keresztrefeszített Krisztust mintázva (amely műve a székesfőváros jóvoltából sir-

emléke lett) önmagát köttette fel keresztfára, hogy jobban megfigyelhesse és megérthesse azt, amit szoborban akar kifejezésre juttatni. Aztán a komor Holló Barnabás, később az egykedvű Lukácsy Lajos bukkantak fel. Majd Gelenczei Czakó és Bitskey Lajos jártak a borméréseket, amíg úgy érezték, hogy élni érdemes. Cholnoky Laci is követte példájukat. Tabáni híresség Becker István, a hadastyán zászlóalj fővezére, aki mindig katonás lépésben iparkodott a hadastyán-szállás felé, a felső Avarhoz, ahol kivontkardos, díszcsákós hadastyánt tervezett a vendégfogadó táblájára egy különleges művész, Nagy Balogh János, aki oltárképfestést és toronymeszelést egyaránt elvállalt . . .

Nyílt az ajtó, a vén harangozó tért vissza, aki bizonyosan megállotta helyét a főtisztelendő urak konyháján is, mert délutánra mellényét egészen kigombolta. Az öreg uracska rosszaló pillantást küldött a harangozó felé, mintha megzavarta volna előadását. Az egyházi férfiú ijedten ült le az ajtóhoz, a harmonikás mellé, mintha tőle kérne tanácsot, hogy miként tehetné jóvá hibáját?

— Tordai volt a legkomolyabb szerkesztő Pesten, de a Tabánban egyszerűen Adorján bácsinak nevezte még Besszi is, akinek édesapja Brandicsnál fuvolázott. Ő, sok pesti embernek megzavarta fejét Besszi karikás kígyószeme, darázsdereka és őzbokája, még L. Gy. úr is verset írt hozzá, mint a szép Hubenaynéhoz a zord Egressy Gábor. A tabáni bormérésekben a költők verseket írtak egy szőke vagy barna hölgyhöz és műveiket közkívánatra felolvasták, elszavalták. Szepessy László, aki száz Mária-dallal és hősi halálával szerezte hírnevét, a Három Hetesben, Farkas Emőd az alsó Avarnál, Szakács Béla Polszternél az Anakreon-fordításait, Mares, a régi Mátyás Diák írója a Köteles-téren dalait, Szirmai szerkesztő úr itt a Mély Pincében különös verseit olvasta fel. Ha nagyon kiabált és már éjféltre járt az idő, Horváth százados úr a szomszédságból átizent, hogy csendesebben, mert pihenni akar. A Szarvas-ban Kovács Jocó muzsikált, a Repülj fecském! csak az ő érzésével volt felejthetetlen és tökéletes . . . Mi is lesz velem, ha nem lesz a Tabán!

Elhallgatott. A fejünk felett levő kalitkába zárt fűrj mintha csak ezt várta volna, azonnal megszólalt és fáradhatatlanul pitypalattyolt, mintha az előbb felidézett költőkkel versenyezne. Az öreg uracska várt egydarabig, de mihelyt a fűrj befejezte mondanivalóját, a csiz kezdett énekelni. Talán bosszantotta a szószátyár madarak kotnyeleskedése, mert az órára nézett, hogy valami ürüggyel távozhassék onnan, ahol megzavarják. Mellényzsebéből egy pénzdarabot tett az üres üveg mellé, aztán kalapja s botja után nyúlt. Pillanatig gondolkozott, hogy vajjon leereszkedjék-e hűséges hallgatójához vagy sem? Aztán hirtelen kezét nyújtott.

— Ribiánski — mutatkozott be és senkihez sem szólva kisietett az ajtón.

Az öreg uracsját többé nem láttam, el is felejtettem volna, ha a bormérő nem ad ide valami összegyűrt ujságlapot. A gyászrovatban néhány sor bekarikázva: Nemes Ribianski Tadeus, nyugalmazott udvari hivatalnok, akinek a mult században sok versét közölték a lapok, hirtelen meghalt.

Hargitay István.